הכל מעריכין פרק ראשון ערכין א.

בתחילה. במתניתא קתני מן מקצתן לדמים דשמע לרפיון ידיס מתכוונין: **לבסוף.** למחק את כדק דמן לומר דרפיון ידיס מקצתן ל"ש במתחילה כשלא היתה מיומנת על עובדי כוכבים עליהן אל תשמע מקצתן מפני שמה ומשום דמקצתן מפני שמה עיקר וזה אינו טעם להם כל ימי בית שני היתה מיומנת העובדי כוכבים עליהן ומתחילה יותר מסופו וה"ת מי שמתחילה ממי מתקדש דמשמע קסבר ל"ש מתחילה ולבסוף ומפרש בגמ' דלא מי מתקדש מסס דגמי הוא ועוד שמתפלגים בו: **אמה כליא עורב.** לכלי נקט אמה דלמעלי מפרק בתרא דמנחות (דף קו.) סרי עלי בחל לף יפתוח מאמה עד אמה לכליא עורב שהיו מניחין מלאכות של בחל אמה על אמה ובהן מקטרות גפטיון אמה קצוצין ומחפין בהן לחם הגר של היכל לגרש את העופות שלא יכנסו שם כליא לשון [א] שמגביל את העופות כמו [ב] כיל דודי כיל פרוסי דאמר במסכת נזה (דף ח. ע"ש) שהיה מגרש זבובין ממטעו בשעת תשמיש משום לגיעות דאסור לשמש מטעו בפני כל מי. ל"ש כליא עורב מועט העופות כמו (מכלים מ) לף תכלת דאמר: **ואגרת אל אפך שומר הפרדס** [ג] וגו'. והיינו במתילת בנין וקסקול בדק הבית מכורס: **דל"א הדרא** [ד] **בה.** לומלל ומחלפנו לטופה מכוון שוב אינו מוחר: **מבריו.** של מבוסת עלמו: **אם אמר בדעת ישראל הפרשתיה.** שלמקום שמרוחם ישרמל הולכת תלך זו. ל"ש שישרמל אומר לי להפריסה ולשון שמעתי: **שטונה גניזה.** ולסורה בהלה למיחיין שמא [ה] גלבו לשמיים בשם הקדש הילכך יגנו ובומן הזה שעקרין להקדש אסור בהנאה לדמיית בכורות (דף נג.) אין מקדישים ואין מעריכין בומן הזה ואם הקדיש בהמה תיעקר פירות בסות ובליס ירקבו: **יגור.** יתמוך מקום השם ויגנו בהמיכה ויבשמם בעומר ויבנו בעית הכנסת: **לשמים.** להקדש ובומן הזה אין לו מקנה: **טעמא דשם כתוב עליה.** למוכמה מילתא דבלבו לשמים שהרי כתב עליה שמו של הקב"ה: **שם שלא במקומו אינו קדוש.** בלומר אינו קדוש אלא במקומו של מקום שהוא מתיכה מיגנו והשתא יבנה בעית הכנסת כי אמר בעית ישרמל הפרשתיה ל"ש שם אלא במקומו בגון בהמה שנתנה בעית הכנסת על גבי קורות ובליס לף קדים לף הוי מקומו אלא על הגייר ושיכחוה המקדש עם השם בהמיתו אבל אם נשבו שוב אין לבעלי הוי אלא במקומו ולף קדים ולשון שמעתי והוא עיקר: **לשונותה.** לשרכיו ולאחר זמן יגלם: **אבל לאחר.** לבלוחה לאחרים לא לבעלמו אינה אומרת על מנת כן היקנה לבדקה שאם יבטרך יעלנה ואלם אחרת אבל אחרים לף אחרים שדעתיה: **לא שנו.** למוחר לשנותה אלא אחר זמן: **לא שנו.** למוחר לשנותה אלא דאמר עלי דכיון דניחחייב באחריותה ודאי פורעה: **כי היכי דליחייב באחריותה.** דהיינו הנאת הקדש: **אלא לא שנא.** דבין אמר עלי ובין אמר זו מוחר לשנותה: **צדקה הוי כנדר.** לעבור עליה בבל תאחר:

והא

תורה אור השלם

א) וְאֶעֱרֹת אֶל אֶסָּף שֹׁמֵר הַפְּרֻדֵּם אֲשֶׁר בַּלְּבָבִי לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר יִתֶּן לִי עֲנָיִם לְקָרוֹת אֶת שְׁעָרַי הַבִּירָה אֲשֶׁר לַבַּיִת וְלִבְנוֹת הָעִיר וְלִבְנוֹת אֲשֶׁר אִבְנֵא אֵלָיו וַיִּתֶּן לִי הַמֶּלֶךְ כְּיַד אֱלֹהַי הַטּוֹבָה עָלָי: [נחמיה ב, ח]

ב) כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיי אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יְדָרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: [דברים כג, כב]

תנא חדא עובד כוכבים שהתנדב [ו] לבדק הבית מקבלים [ז] הימנו ותניא אידך אין מקבלין אי"ר אילא א"ר יוחנן לא קשיא הא בתחילה הא בסוף דאמר ר' אסי אמר רבי יוחנן [א] בתחילה אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם בסוף דבר המסויים אין מקבלין דבר שאינו מסויים מקבלין היכי דמי דבר המסויים אמר רב יוסף [ב] אמה כליא עורב מתיב רב יוסף [ג] ואיגרת אל אפך שומר הפרדם אשר למלך וגו' אמר ליה אביי [ד] שאני מלכותא דלא הדרא ביה דאמר שמואל [ה] אי אמר מלכותא עקרנא עקר טורי ולא הדר ביה: אמר רב יהודה אמר רב [ו] עובד כוכבים שהפריש תרומה מכרין בודקין אותו אי [ז] בדעת ישראל הפרישה תינתן לכהן ואם לאו טעונה גניזה חיישינן שמא בלבו לשמים מיתיבי [ח] עובד כוכבים שהתנדב קורה [ט] ושם כתוב עליה בודקין [י] אותו אם אמר בדעת ישראל הפרשתיה יגור וישתמש במותר ואם לאו טעונה גניזה חיישינן שמא [יא] בלבו לשמים טעמא דשם כתוב עליה דבעיא גניזה הא אין שם כתוב עליה לא בעיא גניזה הוא הדין [יב] דאע"ג דאין שם כתוב עליה נמי בעיא גניזה והא קמ"ל דאע"ג דשם כתוב עליה יגור וישתמש במותר דשם שלא במקומו לאו קדיש [יג] דתנן [יד] היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה הרי זה [טו] יגוד ויגנוז אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [טז] האומר [יז] סלע זו לצדקה מותר לשנותה סבור מינה לעצמו אין לאחר לא איתמר אמר רב אמי אמר רבי יוחנן בין לעצמו בין לאחר אמר רבי זעירא לא שנו אלא דאמר עלי אבל אמר הרי זו בעינא בעי למיתבה מתקיף לה רבא אדרבה איפכא מיסתברא אמר זו משתמש בה כי היכי דליחייב באחריותה אבל אמר עלי לא אלא [יח] לא שנא: תניא כוותיה דרבא נדר צדקה ואין הקדש צדקה מאי קאמר לא נדר [יט] ולא הקדש צדקה אלא לאו הכי קאמר צדקה הרי היא [כ] בבל תאחר ואינה בהקדש דאילו הקדש אסור לאשתמושי ביה [כא] ואילו צדקה שרי לאשתמושי ביה אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין לעצמו בין לאחר בין אמר עלי בין אמר הרי זו: [כב] ת"ר [כג] סלע זו לצדקה עד שלא באתה ליד גבאי מותר לשנותה [כד] משבאתה ליד גבאי אסור לשנותה איני

(דף מג:) דתנן תרומת עובד כוכבים מדמעת ומיקין עליה מומע ור' שמעון פוטר: **יגור** וישתמש במותר. מדמע ע"י שימחון הקולה ולף יהנה מאותה מהיכה שכנגד השם דמקומו מיהת קידש השם ים ליהנה כשכותבין ס"ת או תפילין ונגרלו מקום השם שתין לכתוב במקומו:

ואילו צדקה שרי לאשתמושי ביה. בין על ידי וכן הספסל כרב שמעון שאומר שלא זו לצדקה מותר לשנותה בין לעצמו בין לאחר בין אמר עלי בין אמר זו ולשנותה היינו לשומה: **משבאת** ליד גבאי אסור לשנותה. ודוקא יחיד אבל בני העיר דמשמע בשבת בתרא (דף מ:) ורמשתין בני עיר לעשות תמחוי קופה וקופה תמחוי ולשנותה לכל מה שילמו ודוקא לדבר מצוה כדלמרינן בשילהי שמעתא (ע"ב) גבי שילמל שהתנדב מטורה מו גר לבית הכנסת והל לאחר בהשוכר הלמוינן (ב"מ דף עח:) מוגבת פוריס לפוריס ומוגבת מותה הטיר לשותה הטיר

רבינו גרשום

הא בתחלה הא בסוף. שאם אמר בתחלה רוצה אני להתנדב אמרי' לו שאין אנו מקבלין אותה אבל אם התנדב מקבלין אותה והיינו בסוף: **אפי' מים ומלח.** דדאי למכירה עומר ולא יהא נראה בבנין אפי' הכי אין מקבלין: **דבר המסויים.** שהוא נראה בבנין אין מקבלין (מהם) משום לא לכם ולנו ועוד שמא יתחדט בו במה שנדר וירצה שיחזירוהו לו. אבל דבר שאינו מסויים ועומד למכירה מקבלין מהן. והאי דאמר אמה כלי עורב כלומר הא וכל דכותיה דהוי דבר הנראה: **אשר יתן לי עצים לקרות את שערי הבירה.** אלמא דמקבלין מהם דבר מסויים: **שאני מלכותא דלא הדרא בה.** מאחר דהיבה לא חיישינן שיבקש שיחזירו לו [דאמר שמואל וכו': **מכריו.** של עצמן]: **אם אמר בדעת ישראל הפרשתיה.** שאני רוצה לעשו' ממנה מה שירצא' עושה תנתן לכהן: **שמא בלבו לשמים.** שמא לדעת כן הפרישה שתהא קדושה קדושת עולה שתהא כולה לגבוה ואין רצונו שיאכלה כהן: **ושם [הקדוש] כתוב עליה.** קודם לכן: **יגור.** יקרן [מן הקורה מקום השם וישתמש במותר לצורך ביהכ"נ: **שמא בלבו לשמים.** כדאמרן ולא שיהנה אדם ממנה: **והא** קמ"ל. כלומר משום דאית ביה רבותא]: **דשם שלא במקומו.** [שלא במקום] הראוי לכתוב כגון בספר או במקום כבוד לא קדוש כדתנן כו': **מותר לשנותה.** לצורה לצרכיו ולפורעה לוותה לצרכי ולפורעה אחר זמן: **סבור מינה לעצמו.** מותר ללוותה דהוה אינו מאחרה שהרי הוא הקדישה אבל לאחר לא דלא איכפת ליה ומאחרה: **לא שנו.** דמותר לשנותה אלא דאמר עלי דכיון דניחחייב באחריותה ודאי פורעה: **כי היכי דליחייב באחריותה.** דהיינו הנאת הקדש: **אלא לא שנא.** דבין אמר עלי ובין אמר זו מותר לשנותה: **צדקה הוי כנדר.** לעבור עליה בבל תאחר:

רש"י

א מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"ב סמ"ע:

ב מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"י טו [טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ב]:

ג מיי' פ"ל מהל' מעשה הקרבנות הל"ב:

ד עיין כל יג ופ"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"ב:

ה מהל' מתנות עניים הל"ג טוש"ע יו"ד סי' רנט סעיף ד:

ו מיי' פ"א מהל' יסודי התורה הל"ו טוש"ע יו"ד סי' רנט סעיף ג:

ז ח מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל"ד טוש"ע יו"ד סי' רנט סעיף ה:

ח ח מיי' שם טוש"ע שם סל"ב

ט מיי' שם טוש"ע שם [וכ"כ לעיל פרק ד דף כ. ובגמ' בפרק ג דף כ. קמ:]:

הגהות הב"ח

(ג) רש"י ד"ה לף מלד ולא הקדיש לדקה דסמכה:

שיטה מקובצת

ג) תנא חדא עובד כוכבים שהתנדב כו'. גלירן לא מצי לשנויי הא בלבו לשמים דלאוקמי אאידי ולא בעירכין ואפי' בערכין לא מהדרי דא"כ קדוש ואינו קדוש מבעי ליה דהא לר"מ אינו קדוש אלא ע"כ תדוייהה כר' יהודה ע"כ מצאתי בגליון ר"ש"י כת"י]: ד) מקבלים אותה הימנו ואנא אידך אין מקבלין אותה הימנו: ה) אי אמר בדעת ישראל הפרשתיה (תיבת הפרישה נמחק) כו'. לרבנן דאמרי עובד כוכבים איתיה בתרומה דנפשיה הויא תרומה כתרומת ישראל וחייבים עליה מיתה אבל לר' שמעון דבני ישראל מפרישים ולא העובדי כוכבים אין עליה אלא כדין טבל דצריך שיפרוש הכהן ממנה תרומה ומעשר ולא קאמר תינתן לכהן אלא לאפוקי מסיפא דאמרינן יגור: ו) קודם לבית הכנסת ושם: ז) שמא לבו לשמים: ח) לא נדר צדקה היה: ט) [נ"א כנדר] ל) באלי דידהי באלי פרוזי תיבות כיולי כייל ואות ו' נמחק: יא) הדרא ביה הואיל: יב) מה"ד לבל תאחר: יג) כנדר דקאמר בפ"ק: יד) בהדיא מתנינן כולי פירושה תיבת כו' ואות ו' נמחק: טו) ליה ומדקאמר מקבלין ואין מקבלין דמשמע דקדושה היא ואין מקבלין משמע התרוייהו: כ) תני כו' גלירן מהוסף. פי' זה"ר צ"ל קודם ד"ה הא עכ"ת ואינו מהתוס' והוא לשון (הר"ר) [רש"י] בגליון עיין לעיל ד"ה תני חדא עכ"ה: כא) פחדו מטומאה דאין: כב) מקשה. (מנחות דף קו ע"א): כג) ובני תורין ואימירא דכרין: דכמה

עין משפט נר מצוה

ם א מיי' פ"ם מהל' מתנות עניים הל"ג:

מא ב מיי' פ"ד מהל' תרומות הל' טו [טוש"ע יו"ד סי' סא סל"ג]:

מב ג מיי' פ"ל מהל' מעשה הקרבנות הל"ב ופ"ח מהל' מתנות עניים הל' ג טוש"ע יו"ד סי' רנט סעיף ד:

מג מיי' פ"א מהל' יסודי התורה הל"ו טוש"ע שם סעיף ג:

מד ז ח מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל"ד טוש"ע שם סעיף ה:

מה ח מיי' שם טוש"ע שם סל"ב

מו ט מיי' שם טוש"ע שם [וכ"כ לעיל פרק ד דף כ. ובגמ' פרק ג דף כ. קמ:]:

הכל מעריכין פרק ראשון ערכין

ו:

העיר ג] דוקא מן לסקור לשנותה (מכאן לנוכחי העיר מותרין) ד] נגמלי מייני ובמאי טעמא ס״ם ליישב שור שנגח (ב״ק דף ו׳:) [מתן בימעל] [הסוח גבוהה] דמקע (להסוח גבוהה) [לחבריה דל״ל] הב ליה פלגא דזוזא ואמר ליה הוא לא בעינא ניתבוה לעייס הדר אמר ליה [ליה] אימול ואבדי ליה ופטרא ליה אמר רב יוסף כגון זו שנתנה לו בשעת מכירה ולא בשעת קידושין ולא בשעת נישואין ולא בשעת הולדה ולא בשעת מיתה ולא בשעת מיתת בנים ובנות ולא בשעת מיתת אחין ואחיות ולא בשעת מיתת בעל ובעלת ולא בשעת מיתת חמיו וחמותו ולא בשעת מיתת אשתו ולא בשעת מיתת עצמו ולא בשעת מיתת בנו ובתו ולא בשעת מיתת אביו ואמו ולא בשעת מיתת רבו ותלמידו ולא בשעת מיתת חכם עירו ולא בשעת מיתת נשיא שבשבט ולא בשעת מיתת אב בית דין שבעיר ולא בשעת מיתת פרנסי הקהל ולא בשעת מיתת גבאי צדקה ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של צדקה ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של תמחוי ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של בגדים ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של נפשות ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של קבורה ולא בשעת מיתת מי שהוא ממונה על הקופה של בנות עניים